Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. — Число 268. — Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 17. падолиста, 1921. — VOL. XXIX. — No. 268. — Jersey City, N. J., Thursday, November 17, 1921. — THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

АНҐЛІЯ І ЯПАН ПРИЙМАЮТЬ АМЕРИКАНСЬКИЙ ПЛЯН ЗМЕНЧЕННЯ ЗБРОЄНЬ

ВАШІНҐТОН, 15. падолиста. — Нині відбулося друге засіданнє конференції для зменчення зброєнь. На порядку нарад були заяви Анґлії та Япону в справі американської урядової пропозиції в справі зброєнь.

Перший промовив представник Анґлії Артур Балфур. Висловивши звичайні дипльоматичні чемности про американський уряд, він став змальовувати ріжницю межи становищем Злучених Держав та становищем Анґлії в справі потреби збройної охорони. Злучені Держави, на його погляд, не потребують такої охорони, якої потребує британська імперія: Злучені Держави становлять одну цілість, неперервану, самовистарчаючу, подвійно захоронену і вповні боронену від всякого ворожого посягання. Положеннє Злучених Держав, їх незміримі та незрівнані маєтки, ціла ґеоґрафічна конфіґурація (уклад) краю дають їм кращу охорону, як моглиби дати найбільші фльоти та найчисленніїші армії. Не то британська імперія. Осередок її становить Анґлія, невеличкий остров, котрого населеннє є незвичайно густе, а котре само у власнім краю не може виробити ані сирівців, яких йому потреба до виробу ріжних фабрикатів, ані тих средств поживи, потрібних на прожиток. Анґлійське населеннє може випродукувати (виробити) за рік лише тільки поживи, що вона вистарчить йому найбільше на сім тижнів в році; всю недостаючу поживу воно мусить спровадити зза границі, звичайно з далеких країв. Будучи островом, Анґлія покладається на водний перевіз, що він привезе її усе потрібне. Кождий горожанин анґлійської імперії свідомий того, що на морській комунікації (перевозі) опирається уся британська держава, і що без неї вона мусить загинути. Через те й фльота воєнна має для британської імперії зовсім друге значінне, як має вона для Злучених Держав.

АНҐЛІЯ НАВІТЬ ПРОПОНУВАЛА ЩЕ БІЛЬШЕ ОБКРОЄННЯ ВОЄННИХ ФЛЬОТ.

Опісля анґлійський представник подробично представив становище анґлійського уряду до поодиноких пропозицій американського уряду в справі зменчення морських зброєнь. Він заявив, що анґлійський уряд годиться в основі на всі предложення Америки, подані в суботнішній промові секретаря стейту Гюза. Анґлія годиться на зменчення числа кораблів і то на зменченнє якраз тих і таких кораблів, як се пропонувала Америка, себто передовсім кораблів, що на случай морської битви служать до зачіпки і нападу. В подробицях пляну Анґлія пропонувалаби навіть піти ще далі, як пішла Америка, і скасувати, приміром, велике число підводних суден.

ЯПАН ПРИЙМАЄ МАЙЖЕ БЕЗ ЗАСТЕРЕЖЕНЬ.

Опісля японський представник адмірал Като зложив заяву про американську пропозицію від японського уряду.

Він заявив, що Япан годиться на пропозицію Америки, але застерґаєся, що кожда держава повинна мати таку морську потугу, щоби могти охоронити свою самостійність на случай зачіпки зі сторони ворогів. Тому Япан, годячися в принципі (засаді) на предложенне американського уряду, застерігає собі право поробити певні пропозиції змінити декотрі точки умови щодо зменчення зброєнь. Сі пропозиції Япан предложить, коли прийде до подробичного обговорення пляну.

Він запевнив, що Япан приймає вповні пляни Америки щодо взаїмного відношення фльот Японy, Анґлії та Злучених Держав, бо Япан ніколи не хотів мати таку велику фльоту, як має Анґлія або Злучені Держави.

Іменем Італії промовив італійський сенатор Шанцер, запевняючи, що коли конференція возьме під обради справу зменчення фльоти Італії та других держав світа, Італія дуже радо піде за другими державами.

Подібну заяву зложив іменем Франції французький премієр Бріян. Він заявив охоту послухати американські предложення в справі зменчення зброєнь на суходолі.

ВИПРАЦЬОВАННЄ УМОВИ.

Секретар Гюз як предсідатель та внескодавець заявив, що всі пропозиції щодо зміни американського предложення будуть предложені спеціяльній комісії, котра має виготовити подробичний проект умови в тій справі.

На пополудневім засіданню конференція постановила, в який спосіб мається опрацювати межинародну умову в справі зменчення зброєнь. Для сеї справи вибрано субкомітет з експертів (знавців), вибраних всіми великими державами, беручими участь в конференції. Сей субкомітет застановиться над американським предложеннєм та над всіми другими предложеннями, якіби лишень були внесені. По дискусії в субкомітеті буде вироблений проект, котрий буде предложений кождій державній делеґації до апробати (одобрення).

Субкомітет уже вибрано, і він складається по одному представникови Злучених Держав, Анґлії, Франції, Італії і Япану. Предсідателем його вибрано полковника Рузвелта. Субкомітет має відбувати свої засідання тайно, а не явно, як се робить головна конференція.

ДОЛЯ ПРАЦЮЮЧИХ ДІТЕЙ.

На бурякових полях в Колорадо.

(З Діточого Бюра Департаменту Праці).

Послідний бюлетен Діточого Бюра Департаменту Праці приносить нові причинки до пізнання життя і праці робочих дітей в Америці, а саме звідомлення з дослідів переведених на бурякових полях в Колоредо.

Умови діточої праці провірено там лише на невеликій території, в частині двох повітів, одначе немає сумніву, що так само і в таких самих умовах недорослі діти-робітники працюють всюди „на буряках".

На згаданій прослідженій території налічено не менш як 1.077 працюючої дітвори у віці нище шіснайцяти літ. З того числа чотири пятих значить звиш 800 дітий — не доросло ще чотирнайцяти літ, одна четвертина не доросла десяти і між ними працювали і восьмилітки і семилітки.

Тільки мала частина тих дітей належала до родин самих господарів і власників плянтації. Сімдесять процент працюючої дітвори се діти робітників, що сами теж працюють на буряках. Зимою вони живуть в близьких містах, на весну переїзджають на фарми і по жнивах вертаються знов до міста. Окрім тих місцевих робітників працювало ще сімдесять захожих родин, котрих цукрові компанії спровадили на сезон з ріжьких сторін Америки.

Горячий час на бурякових полях приходить весною, коли починається проривка (молоду ростину проріжують, щоб не розросталася), і в осени перед першими морозами, коли буряки копають і чистять (обрізують гичку). Для тої наглої роботи загально уживають дітей.

При проривці треба неустанно згинатися. Викопуючи буряки діти мусять підносити і двигати тягар, який їм зовсім не по силам. Наслідки того напруження такі, що поміж 1000 дітьми лікар Діточого Бюра найшов 700 фізично менш або більш здеформованих (викривлених, зогнутих. Ще більш шкідливі довгі години тяжкої праці; діти працюють девять, десять або й одинайцять годин на день.

Розуміється що передчасна праця перешкаджає правильному вихованю і образованню дітей. Шкільні рекорди показують що працюючі діти роблять куди менший поступ в школі як діти свобідні від праці. Ще гірше з того погляду положення дітей мандрівних робітників; звичайно вони зовсім не мають нагоди вчитися.

АРЕШТОВАННЄ РЕДАКТОРА В КРАКОВІ.

Розпорядком краківської прокураторії арештовано в Кракові д-ра Жигмонта Водецького, бувшого зелізничого урядника. Арештовано його наслідником обжаловання, що яко редактор комуністичної часописі „Орка" продавав сконфісковані числа газети і кольпортував їх в окружних повітах, особливо в тарнобжеському.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ПРОФЕСОР ПРО КИТАЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ.

Професор Лоренс МкЛаут, голова факультету в нюйорськім університеті, котрого запрошено на сей рік до Китаю вчити в Колеґії Тсінґ Гуа в Пекіні, так пише про своїх китайських учеників:

„Шістьсот студентів, що вчаться в моїй колеґії, перевисшають пересічно американського студента з кождого погляду: вони і цікавійші до науки і пильнійші і спосібнійші. До школи ходять точно. Що їм завдано навчитися дома, кождий вивчиться і приходить на науку приготовлений. Бібліотека тут досить добра і що року докуповують книжок за десять тисяч долярів. В бібліотечну читальню студентів тягнути не треба. Ідуть сами і читають в день і в ночи, будень чи неділя. Якби бібліотеку вечерами замикали, всі студенти піднялиб бунт".

ЧОГО НЕ МОЖНА ПОСИЛАТИ В РОСІЮ.

(З Почтового Департаменту).

В справі почтових посилок в Росію Почтовий Департамент в Вашінґтоні повідомляє, що в Росію не допускають зовсім оружія, амуниції, кокаїни, морфія, гашишу і инших наркотиків, теж ніяких паперів та документів ворожих для совітської републики. Імпорт патентових медецин і готових ліків, лорнет і телескопів та інструментів і матеріялу для деяких індустріяльних професій обмежено окремими розпорядженнями російського уряду.

Без окремого дозволу російського комісаріяту для заграничної торговлі окремим людям вільно одержувати лише товари для свого ужитку, а не для торговельних цілей, і не більш як по два почтові пакети на місяць.

Всі ті обмеження торкаються лише приватних посилок. Для посилок до совітських установ нема в Росії ніяких обмежень.

За те, що листи і пакети адресовані в Росію дійдуть там на місце свого призначення і будуть доручені адресатови, американська почта не відповідає і на случай згуби чи втрати не платить відшкодовання. Тому почтовий Департамент радить усім інтересованим, щоб кождий пакет міцно запакувати, звязати і запечатати, та точно адресувати.

ДЕРЖАВНИЙ БУДЖЕТ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ

Чеський міністр фінансів предложив проект будбжету. Після проекту державний буджет і буджет державних інвестицій виноситиме: Видатки 19 міліярдів 700 міліонів чеських корон, приходи 18 міліярдів, 900 міліонів корон. Дефіцит, що не сягати-ме міліярда, буде покритий кредитними операціями, які предложить міністерство.

ДИВНИЙ „ПРИЯТЕЛЬ" НАРОДУ

Один сербський купець записав в тестаменті 100 тисяч долярів для того міністра, який заведе в Юґославії наново тілесну кару буками.

УКРАЇНЦІ У ФРАНЦІЇ.

Вістка про заснуваннє української ґімназії в Парижі, яку принесли ріжні ґазети — неправдива. Був проєкт відкрити на прийдешню весну біля Парижа українську школу сільсько-господарського характеру з програмою середні шкіл, та се мабуть буде неможливе. Справу утруднює головно та обставина, що начальна управа Амер. Червоного Хреста, яка сприяла сій акції, вирішила припинити в Парижі свою діяльність, як зробила вже з 1. жовтня в Царгороді. У висщих париських школах та на природничім факультеті в Сорбоні буде вчитися сеї зими гурток українських студентів, що прибули у Францію з ріжних кутків Европи. Завдяки заходам старих українських діячів видало Міжнародне Студентське Товариство, управа якого находиться в Женеві, нашим студентам потрібну одіж та картки на обід в ресторані до того часу, поки вони підшукають собі засоби до житя. Згадане товариство платить за них також всі такси. — В останіх часах прибувають до Парижа у великій скількости українські робітники з таборів Вранґеля в Туреччині. Всі вони в тяжким матеріяльних обставинах та шукають праці. Богато з них йде на американські цвинтарі біля Вердену, де помагають при висиланню до Америки вбитих підчас війни американських жовнірів. Ходять чутки що Вранґель знов підняв голову, скликав свій „совіт", і починає орґанізувати військо у звязку з тою підтримкою, яку для нього зробили в Парижі сербські кола. Озброєні його частини висилаються до Болгарії, резерви — в Сербію. — Голова париської Місії У. Н. Р. передав головноуповноваженому Амер. Червоного Хреста подяку від Хреста за все, що зроблено за останню зиму для втікачів-У к р а ї н ц і в, перебуваючих в Польщі, число яких доходить сьогодня до 17.000. — Голова російського комітету в Польщі Савінков, який підписав з Петлюрою згоду, визнаючи самостійність України, перебуває під теперішню хвилю в Парижі, де збирає грошеві засоби для своєї прийдешньої акції, яку хоче зачати на терені Білоруси.

ТРАҐЕДІЯ В ЩИРЦІ, В ГАЛИЧИН .

Приватний урядник Жигмонт Роздул, який повнить тепер військову службу, стрілив до адвоката д-ра Йосифа Крушельницького в Щирці в намірі убиття його, за те, неначеб то він мав зводити його жінку. Стан Крушельницького дуже грівний, бо стріл перейшов на скрізь через голову.

ОГОНЬ В МАЛЕХОВІ КОЛО ЛЬВОВА.

В селі Малехові, коло Львова, вибухла велика пожежа. Поширенню пожежі сприяв вітер і неприсутність селян, які були в полі при роботі. В часі пожежі дались чути дуже сильні експльозії ручних ґранатів і крісової амуніції в домі одного Поляка. Огнева сторожа з Ляшок Мурованих зльокалізувала пожежу. Львівська огнева сторожа приїхала запізно.

ВЕЛИКІ УСПІХИ УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ

ПОВСТАНЦІ ПІД КИЄВОМ. — ЛЕОН ТРОЦЬКИЙ НАКАЗУЄ БОЛЬШЕВИЦЬКОМУ ВІЙСКУ ОПОРОЖНИТИ ПРАВОБЕРЕЖНУ УКРАЇНУ.

ВІДЕНЬ, столиця Австрії, 15. падолиста. — Сюди наспіли сьогодня відомости зі Львова, столиці Галичини, що українські повстанці гонять большевиків з України.

Українці вдарили на кілька дивізій коло Києва. Битва триває дальше.

Леон Троцький, большевицький міністер від войни, видав наказ, щоби большевицькі війска опорожнили цілу Правобережну Україну.

ЖИДИ КАЖУТЬ, ЩО СОТКИ ЖИДІВСЬКИХ ЗБІҐЦІВ ПОСТРІЛЯНО НА БЕСАРАБСЬКІЙ ГРАНИЦІ.

КИШИНІВ, Бесарабія, 14. падолиста. — Сюди наспіли вісти, що постріляно сотки жидівських родин, коли вони намагались перейти бесарабську границю ,щоби втікти з поля бою між війсками Петлюри і большевицькими.

Сі вісти не є стверджені.

Кажуть лише, що румунське правительство видало розпорядок до своїх граничних сторожий, щоби не допустили до Румунії жадних збіґців, але рівночасно здержало наказ викинення з Румунії нмогих тисяч українських Жидів.

СЕРБИ НАЗНАЧУЮТЬ СОБІ САМІ ГРАНИЦІ В АЛЬБАНІЇ.

БІЛГОРОД, столиця Сербії, 14. падолиста. — Юґославянський міністерський кабінет відбув учера нараду, на якій рішив, що не може приняти сеї границі між Юґославією й Альбанією, яку визначила аліянтська Рада Амбасадорів у Парижі.

Про се рішеннє юґославянський кабінет вишле ноту до аліянтів.

Серби розповідають, що їх війска не перейшли поза ту границю, яку вони собі назначили.

Сербські ґазети кричать до свого уряду, щоби тримався кріпко проти аліянтів.

Сербський уряд вж евислав 30,000 війск, до тої границі, яку Серби особі назначили.

АМЕРИКАНСЬКА НАФТОВА КОМПАНІЯ ХОЧЕ ЗДОБУТИ НАФТОВІ ПОЛЯ В ЕВРОПІ.

ЛОНДОН, 9. падолиста. — До Лондону приїхав з Америки А. О. Бедфорд, голова ради компанії „Стендерд Ойл Компені оф Ню Джерзи".

Метою його приїзду є здобуттє нових нафтових теренів в Европі для його компанії.

Недавно ся компанія одержала концесію на вихіснованнє нафтових піль в Чехословаччині. Тепер же вона старається здобути такі концесії і в других европейських краях.

За адміністрації Вилсона американські компанії не дістали підпертя для розширення їх діяльности в Европі, але тепер за републіканської адміністрації вони певні, що одержать підперте для своїх заходів у всіх сторонах світа.

Американські знавці нафтового бизнесу кажуть, що американські нафтові компанії будуть купувати европейські нафтові поля в Европі, аби відтам доставляти нафту і другі продукти земельного олію для замовляючих в Европі, а не возити сих продуктів з Америки, де їх слід оберігати для будучого домашнього ужитку.

Голяндська і анґлійська нафтова компанія все гляділа з підозріннем на діяльність американської нафтової компанії, яка досі було моґуча тільки в Злучених Державах. Длятого й тепер вони пильно слідять за діяльностю Бедфорда.

ІТАЛІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ДОВГ.

РИМ, столиця Італії, 10. падолиста. — Італійський державний довг виносить тепер 106 міліярдів (біліонів) лір.

Замітка. — Італійська ліра нормально вартує 19 американських центів, але після теперішнього грошевого курсу тільки 4 центи, отже 100 біліонів лір вартує всего 4 біліони американських долярів.

НІМЦЕВИ ПРИЗНАНО НАГОРОДУ НОБЛЯ.

СТОКГОЛМ, столиця Швеції, 11. падолиста. — Шведська академія признала нагороду Нобля за праці з области хемії професорови німецького університету в Берліні, д-рови Валтерови Нернстови.

Ся нагорода відноситься ще до 1920 року. На 1921 рік нагорода з области хемії і фізики ще нікому не признана.

Др. Валтер Нернст є директором Інституту Фізики і Хемії в Берліні, а також членом берлінської академії наук.

Нагороду за твори з области красного писменства на 1921 рік дістав французький писменник Анатоль Франс (родом Жид).

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 ценітв.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

КРАВЕЦЬКИЙ СТРАЙК.

В Ню Йорку почався в понеділок кравецький страйк, на котрий вийшло понад 60,000 кравецьких робітників. Якщо рахувати лише по 5 душ на родину кождого робітника, то вийде, що сей страйк безпосередно діткне якого чверть міліона душ.

Та не лише в сьому його вага. Його значінне лежить в тому питанню, що лягло в основу непорозуміння межи нюйорськими підприємцями та юнійними кравцями. Спорною точкою являється питанне, як платити робітникам: підприємці намагаються завести заплату робітникам від штуки, а робітники хочуть задержати в новім контракті з підприємцями постанову про знесенне заплати від штуки та про плаченне від тижня праці. Питанне се не являється питанням, питомим одному лише кравецькому промислови; воно виринає часто й в других промислах. Се просто загально-промислова справа.

Фабриканти хочуть роботи від штуки та стараються доказати, що так кориснійше не лише для фабрикантів, але й для покупців, ба навіть для робітників самих. Словом, робота від штуки має бути корисна для всіх суспільних чинників, заінтересованих в данім виробі. Представник нюйорських фабрикантів одежі в своїй заяві, виданій з приводу страйку, виводить, що при системі заплати від тижня пильний робітник, дістаючи таку саму заплату, як дістає лінкуватий, тим самим тратить свій заробок на користь гіршого. Через те, що всі робітники плачені однаково за тиждень, кращий робітник не має охоти рпацювати краще, скорше, вмілійше. Робітники не стараються працювати усі як найскорше, але всі стараються працювати поволи. Їх праця видає мало виробів. Покупці мусять за вироби платити високі ціни. Так як тепер покупців, готових платити такі ціни, мало, то цілий кравецький промисел упадає.

Якби так знести заплату за тиждень, а завести на її місце заплату від штуки, — виводять фабриканти, — тоді кождий робітник діставби таку заплату, на яку він заслужив: Гірший робітник зароблявби гірше, кращий зараблявби краще. За ту саму заплату, яку робітники дістають нині, робітники вираблялиби богато більше. Праця для фабриканта подешевілаби, а так як вона становить дуже поважну частину кошту виробу, то виріб подешевівби. Значить, покупці моглиби діставати вироби по низчій ціні, як вони дістають нині. Зі знижением цін, зрослаби брачка на товари; фабриканти продавалиби велику скількість убрань, а через те кравецькі варстати пішлиби в рух. Кравецький промисел виратувавбися з свого теперішнього тяжкого положення.

Такі речі говорять фабриканти. Робітничі юнії не перечуть богато з сих тверджень фабрикантів. Вони лише доказують, що се все, чого хочуть фабриканти, не лежить в інтересі робітників ,себто робітникам нічого доброго ждати від сповнення фабрикантських домагань. У відповідь на претенсії фабрикантів, юнії можуть показати на історію і навести сотки примірів, в котрих заведенне заплати від штуки не ущасливило робітників. Всі факти з бувальщини показують, що заплата від штуки не поправила долі навіть тих робітників, що працюють скоро, вміло і пильно. Правда, фабриканти з початку платять кращим робітникам кращу заплату, як другим, не так скорим і вмілим, але не довго: як лише певна частина робітників стане працювати так скоро, як передше працював найскорший робітник, так фабрикант зараз заявляє усім робітникам, що він жде від кождого робітника такої скорої праці, як від найкращих. Найкращі робітники, що були головним оруддєм в руках фабриканта коло установлення нової міри доброти праці, тратять кращий заробок і на будуче побирають знов заплату, однакову з другими. Якщо фабрикант їм дозволить заробляти краще, то знов під услівем, що вони будуть працювати скорше як другі. Коли однак більше число робітників зачне робити скорше, фабрикант знов вимагає від усіх такої скорої праці, яка давнійше уважалася лише взірцем. В той спосіб, система заплати від штуки служить лише на те, щоби кращі робітники установляли без упину щораз висше мірило скорости праці і в той спосіб примушувати других робітників працювати так скоро, як лише найкращий робітник може працювати. З початку воно нібито виходить таке, що кращий робітник заробляє краще, але в остаточнім висліді всі робітники тратять, не виключаючи найкращих. Система роботи на штуки примушує робітників працювати скорше і скорше з великою шкодою для свого здоровля. Робітники тратять на два боки: раз в заплаті, по друге на здоровлю і життю.

Щож до покупців, то подешевінне коштів виробу товару для фабриканта лише рідко потягає за собою подешевінне товару для покупців. Коли покупці і дістають дешевий виріб, то не дістають вони виробу, дешевого на стільки, на скільки понизився кошт виробу. Звичайно всі зиски з подешевіння праці побирає фабрикант. Зрештою, хочби навіть ані крихітка зиску зі зниженої ціни виробу не опинилася в карманах фабрикантів, але пішла на зниженне ціни виробу для покупців, то й се неконче булоби найсправедливійша розвязка. Покупці, звичайно, управнені діставати всякий товар по можливо найнизчих цінах, але вони не управнені мати дешеві товари коштом робітничого здоровля та життя.

ДО ВОЛІ З НЕВОЛІ ЗРИВАЙСЯ, ЛЕТИ!

(Спеціяльна кореспонденція з Европи).

МАРШ.

(На нуту „Соколи, Соколи!").

До волі з неволі зривайся, лети,
Не бачиш? — всюо небо палає,
Пожар йде як море на наші хати,
Проклятий, хто нині дрімає!

Як славно бувало козацькі діди
Борolись до смерти, загину,
Так будемо, браття, боротись і ми
За нашу святу Україну.

Гей хлопці-молодці, не гайтесь, [спішіть,
Ставайте при ріднім прапорі,
Тарас на нас кличе: „Кайдани пірвіть
І кривду втопіть в „Чорнім морі!"

Чимало терпіли покірні батьки,
Терпіти вже нам надоїло,
Свободу лиш ділом добудемо ми,
Тож, браття, берімся за діло!

Не всякому судилося робити діло мечем. Одного старість не пускає на поле слави; другому злидні підірвали сили; третього доля закинула далеко і його не пускають кордони, ці митарства і фарисейства пашпортові, про які перше культурному чоловікови навіть не снилося.

Богато, дуже богато щирих Українців заїхало аж за море. Аж за океан пішли вони шукати кращої долі, бо дома, на батьківській землі, не було їм життя під угнітом чужої кормиги.

Вони розжилися на нових гніздах і тих гнізд їм тепер ніяк покинути, ніяк вертати до рідного краю, щоб ратувати його від останньої загибелі і від руїни.

Не всякому судилося робити діло мечем.

Але й другої роботи багато. Не тільки цей лицар, що на полі бою бореться і за рідну справу гине, але й той, що плугом, чи пером рідне поле оре, що дітий на хосен рідному краю виховує, що ширить освіту, працює в товариствах, орґанізує суспільність, одним словом — готовить ґрунт, на якому борці можуть вести успішну боротьбу за правду і волю.

І тую роботу, це народнє діло, може і повинен робити всякий, не дивлячись на те, по котрім боці кордону і на якому березі океану він проживає. Від тої роботи нікому не вільно відтягатися, нікому не вільно казати, „най роблять ті, що дома осталися", бо народ, це оден орґанізм, одно ціле, хоч поодинокі його частини порозкидувані по цілому світі. І тільки тоді народ щось варт, тільки тоді він уявляє собою справжню силу, тільки тоді світ з ним числиться, коли він тую єдність почуває, коли він має якусь проґраму, котру хоче і мусить за всяку ціну сповнити.

Тою проґрамою для нас — скинення московського й ляцького ярма і збудовання самостійної держави.

Як тая держава буде виглядати, чи як Англія, чи як Союзні Держави, це пізнійше діло. Тепер важне, щоб не було на нашім карку ані польського ярма, ні большевицької шлиї, щоб нашої утроби не жер польський крук і щоб по наших головах не валив совітський молот, щоб ланів наших не зжинав совєтський серп і щоб над нашою великою, богатою, прегарною землею не сходила червона большевицька зоря. Україна велика, від Сяну аж по Дон. Не одної днини її занапащено і не одної днини можна її визволити від цеї напасти.

Тепер черга на цей шматок від Сяну по Збруч, на Галицьку землю, наслідя Романа і Данила.

Але Галичина це теж Україна, це Піємонт великої, соборної України. Чим скорше вона визволиться, тим скорше і велика Україна вольною стане. Не вжеж єсть хто, щоб не розумів цього; не вжеж єсть хто, щоб не знав, яку ролю грала Галицька Україна в історії цілого нашого народу і які жертви принесла вона в останній війні і в цили теперішнім, повоєннім лихоліттю?

Тепер рішається доля Галицької України, коли не на все, то може на довгі літа. Або вона рішиться добре і тоді наші діти і внуки благословити нас будуть за тую волю, яку ми для них добули, або вона вирішиться зле, — і тоді соромом покриється наша память. Грядучі покоління будуть нас проклинати за те, що ми не сповнили свого народнього і громадянського обовязку. Не всіх. Тих, що по польських криміналах гниють, тих, що перед конскрипцією по лісах і дебрах утікають, тих, що перед воєводами, мов Вільгельм Тель перед шапкою Ґесслера не хочуть кланятися, тих ні! Певно що ні!

Але на тих посиплеться каміння, що осторонь стояли і що байдуже дивилися, як на хресті терпінь розпинали їх рідну матір — Україну! На таких будуть колись плювати. Скажуть: вони винуваті за наше горе і за наше безталання... Щоби цього не було, зірвімся з просоння і ставаймо до діла. З подвоєною енерґією працюймо де і як хто може. Громади, ґазети, товариства, ціле наше суспільство. Не жалуймо ні часу ні труду. Будучність заплатить нам за тую працю найкращим золотом у світі — волею! А вжеж не вільно нам жалувати на визвольне діло, того, що люди називають річчю набутою — гроша.

До всякої акції треба трьох річей: гроша, гроша і гроша!

Пригадайте собі, що писали англійські ґазети з початком великої війни. Вони писали: „най собі Німці стріляють своїми сорок двійками, а ми стрілятимем золотими кулями, побачимо хто побідить?"... І таки побідили золоті кулі. Німців перемогли бльокадою, перевагою технічних середників та ще й аґітацією, котра коштувала чимало гроша.

А большевики? Вони нищать капіталізм, а на большевицьку аґітацію витрачують і дома і за границею велику силу капіталу. Такий цей світ! Без гроша не годен перевести ніякої акції, без гроша ти нині і кроком не рушишися, листу не напишеш, до голосу ніґде не добєшся, бо нині всьо богато коштує.

Хоч наша справа і чиста і чесна, але нашим провідникам треба дати в руки весь той матеріял, без котрого нині і найсправедливійша справа пропаде.

Їм треба дати спромогу, щоб вони могли наше потапаюче судно піддержати на хвилях, полатати його вітрила, приправити стерно, — їм треба дати весла в руки. А без грошей нині не дістанеш нічого.

Браття, земляки! Коли Ви не можете спішити на оборону вашої вітчини зі збруєю в руці, то пішліть туди золоту амуніцію — доляри. Най собі кождий погадає, може як раз цей доляр, що я його дам на позичку національну перехилить побіду на наш бік, може якраз ця золота куля, що я нашим борцям пішлю завдасть ворогам рішаючий удар.

Гріш річ набута, а як втратимо наш рідний край, то не набудемо його в друге. І совість не дасть нам ніколи спокою. Все буде нам перед очима стояти наша поневолена країна, наші батьки, брати і сестри, що стогнуть в чужім ярмі, буде нам перед очима стояти образ розпятої на Хресті України, з терновим вінком, з руками й ногами, пробитими зелізом, з котрих спливає кров. Нам ніяк не вільно допустити до цього!

Не допустім!!!

П. Тихий.

З НЕДРУКОВАНИХ ВІРШІВ.

КОЛИСЬ ЦІ ПРАПОРИ ШУМІЛИ.

І подерли нашу хоругов
На глум.
І лишили зтоптану любов
І сум.
І лишили на шляху слізн
Чобіт. —
Ще такого горя і біди
Не бачив світ!

. . . .

Подерті шматочки прапорів,
Тріски із розбитих крісів,
Збірайте з широких просторів
Й несіть їх як святощ домів.

За образ кладіть і за сволок,
Щоби їх синам передать,
За пазуху крийте, в подолок,
Коли вам прийдеться втікать.

Колись ці прапори шуміли
Над полками гордих борців,
Колись ці кріси торохтіли,
Як ворог на нас налетів.

В них криється спомин змагання
За правду, за волю й любов,
На них сльоза сяє остання,
Остання блищить на них кров.

Коли нам прийдеться зшивати
Подерті прапорів шматки,
Тоді, уважай! — треба мати
Кріпкі і здорові нитки.

А хоч не велить нам майбутнє
Старих лаштувати крісів,
Най лишиться ввік незабутнє
Велике з минулих часів.

Берлін, 10. X. 1921.

Богдан Лепкий.

НІМЕЦЬКИЙ СОЦІЯЛІСТ ПРО БОЛЬШЕВИЦЬКУ ДИКТАТУРУ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Франкфурт над Меном, Німеччина, 18. жовтня, 1921.

В літі с. р. вийшла в Німеччині книжка німецького соціяліста К. Кавтского під з.: „Від демократії до державного невільництва". Подаємо деякі уступи. Се вже не говорить ні синьо-жовтий, ні біло-ґвардієць.

„Коли звернемося від теорії до практики мнимої диктатури міста над селом, то вона представляєся нам в дуже дивнім світлі: Міста вилюднюються, мешканці міста ідуть гуртами на село, диктатори утікають перед своєю власною диктатурою і шукають захисту у підчинених і підбитих.

В дійсности не знаходимо в Росії диктатури міста над селом, але таку диктатуру, котра панує так само над містом як селом і гнете обоїх. Свій осідок має та диктатура в місті, а в слід за тим іде по містах і більший диктаторський гнет. Мусить там в місті бути цілковита безнадійність, гірка нужда, страшний гнет, коли не лише що нема припливу з села до міста, але слідно значний відплив мешканців з міста. Коли ми такі відносини в Росії нині знаходимо, то се доказує, що тамошня диктатура не має собі рівної в історії, принайменче в останніх століттях ні".

Згадуючи про історію утворення большевицької партії, Кавтскі каже, що партія та послугувалася навіть і підкупством нім прийшла до власти. Ленін не терпів людий і орґанізацій, що стояли на дорозі його диктатурі. По захопленню власти в свої руки нищилося вже терором иньше думаючих соціялістів. Повстає нова бюрократія, яка сторожить, означує і веде кождий прояв життя населення, так що „навіть оден гвіздь не сміє бути забитий в стіну без волі всемогучої і всезнаючої совітської бюрократії".

Про висліди большевицької диктатури Кавтскі так пише:

„Відверненняся від демократіїш розігнанне конституанти, знищенне усіх партій також і пролетарських, крім пануючої комуністичної, впровадженне кровавого реґіменту поліційного і вкінци занепад цілого промислу комунікації і продукції, голод і нужда на всіх боках і кінцях, усі ті висліди большевицького режіму стали знані в Европі поволи; по більшій части не вірили в те соціялісти, які большевизм витали з одушевленнєм як першу чисто пролетарську власть в великій державі і усьо, що говорилося на некористь революційного режіму приймали з недовірєм як міщанську брехню або старалися видіти се в лаґіднійшім світлі. — Щоби уйти перед міщанськими брехнями, вірилося радо в кожду большевицьку байку про зраду меншевиків і правих соціял-революціонерів, які мали перейти до табору протиреволюції як „білоґвардийці", що Троцький і нині твердить. Вірилося в цвитучий стан осії і сильний розвій і ініціятиву рад робітничих.

Та коли вже дійсність не далася довше заслонювати, і большевики самі мусіли признатися до неї бодай вчасти, потішувано себе тим, що ся господарча нужда є лише наслідком війни так зовнішної як і внутрішної і бльокади, а з їх кінцем щезне і нужда.

І коли минула війна і бльокада, говорилося, що тепер прийде господарчий розцвіт. Але гляди! його так нема, що большевики по році мира є змушені капітулювати перед капіталізмом. Не то закидаємо Ленінови і його сторонникам, що вони уважають капіталізм як конечний для Росії на її висоті розвитку, але се, що вони прийшли до того переконання допеpва тепер ,коли майже чотири роки з беззглядною енерґією господарилося в противнім напрямі і кождого пятнувалося як зрадника і ренеґата, за се що мав правдивий погляд вже перед тим, що для вишколеного соціяліста не було тяжким, бо Марксісти вже десятки літ наперед узнали і означили будучу російську революцію як міщанську.

Та кажеся, хотяй большевизм і мусить вертати до капіталізму, то він не ділав на дармо, бо він поставив Росію на ту економічну базу, на якій буде збудований державний, реґульований капіталізм ,як висша форма нинішного способу продукції, форма переходова до соціялізму.

Але і ту останну надію муситься відібрати большевизмови. Його велике діло полягає на тім, що він знищив і ті малі підстави, які він знайшов в Росії до розвитку в напрямі соціялізму.

Що зробили большевики? Вони зорганізували державу на взір своєї партії і ціле господарство підчинили державній власти то значить вони перемінили апарат продукції і комунікації в величезну машину з колісцями, яких опори тертя є так великі, що поширяють майже усю суспільну силу так, що для дійсної продукції позістає дуже мало. А природно-конечний наслідок був, що величезні апарати, котрі найбільше були підчинені тим ґамуючим і паралізуючим услівям, найскорше відмовили, желізниці і великий промисл. Лише мізерні останки животіють еще.

Без великої індустрії, без комунікації, реміснеки майже усі на селі, а в місті лише урядники, паразити і жебраки з торбами, отсе образ в який перемінєся Росія щораз більше. Тим зближаєся Росія щораз близше до сего економічного степення, який осягнула в 18 століттю. Росія є нині о много дальше від соціялізму, як була перед війною. В дійсности, як великий революційний здобуток! Він вартний тої нелюдської скажености, якою хоче совітський режім перевисшити святу іспанську інквізицію.

Ми мусимо числитися з упадком комуністичної диктатури в недалекім часі. Докладний термін не дасться означити. Він може прийти через ніч, а може і тревати довше, як тепер здавалося би. Та одно є певне: большевизм переступив вершок своєї висоти і знаходиться на ході в долину, темпо того ходу природно що раз то приспішуєся. Коли большевизм зблихає Росію економічно до часів Петра і Катерини, то зближає її до тої епохи також і політично. Се тимчасово виґідне для диктаторів большевизму; вони не знаходять в краю жадної кляси, жадної партії, яка була би в стані отверто против них виступити. Та се і улегчує диктатуру їх наслідників.

Хоче Росія вийти з того безвідрадного стану до гори, то потребує конечно заграничної помочи, заграничного капіталу. Запас золота небавом вичерпаєся, а се що Росія може віддати в продуктах, се мінімальне. Лише заграничні позичка може принести поміч. Позичку дадуть капіталісти лише такому пануючому системови, в якого довге істнованнє вони вірять. Уряд, який не є традиційний але революційний не знайде кредиту, коли не може покликатися на більшість свобідно вибраного заступництва народу, більшість, що стояла би за урядом."

Каже дальше Кавтскі, що еще більше потребує Росія кваліфікованих робітників. Та маси кваліфікованих заграничних робітників не прийдуть до Росії, як довго нема там демократичного режіму. Західно-европейські робітники не позволили би на інфамію чрезвичайки, не вдоволяться лише урядовою пресою, не дадуться замкнути в союзи, де мусіли би лише „молчать". Тож каже Кавтскі так:

„Росія потребує конечно чужих кваліфікованих робітників. Та вона їх скорше не дістане, нім дійде до демократичного устрою. Сего, що думаєся осягнути економічними концесіями, не осягнеся, коли не дасться концесій політичних. Економічні і політичні концесії впливають на себе взаїмно, вони є тісно з собою звязані. Коли демократії не удасться вимогти від комуністів концесій, тоді перед бідним, мученим народом. Росії стоїть упадок в найбрутальнійше і найнизше варварство. Сему промостила дорогу большевицька диктатура".

„Державне невільництво, се був вершок большевицького комунізма. А що проба не вдалася, не позістало нічо иншого як вернути до державного капітазму, що в Росії не є нічим новим, бо капіталізм в Росії істнував від давна з ласки власти державної".

„Той в теорії і практиці виразний реакційний характер, котрий не веде в напрямі соціялізму, але від него, він сам є тим, що разом зі своєю брутальностю і жаждою панованя відтручує щораз то ширші кола пролетаріяту від большевизму. Через се він і минеся нічого не лишивши крім руїни і проклонів".

„Кожда підлість перемінявся в велике геройство, коли се робить комуніст. Кожде бестіяльствош звірскість є дозволена, коли робиться їх в імя пролетаріяту. Троцький говорить лише про розстріли „дідичів, капіталістів, ґенералів, які намагалися привернути капіталістичний лад", та про розстріли соціялістів і пролетарів, котрі може і більше соціялізму бажають, як нині Троцький, про се він не згадує. — Нині капіталістів вже не розстрілюєся, але радо витаєся. Та терор поступає так само і дальше".

„Большевизм буде темною плямою в історії соціялізму. Вже нині маса інтернаціонального пролетаріяту зі страхом відвертаєся від тих братоубийств з жажди панования. Мав би большевизм лишитися довго при власти без зміни, то може і дожиємо, що він рука в руку з капіталістами заходу виповість війну змагаючому до свободи пролетаріятови Росії. Тоді закінчиться хід його розвою".

Так говорить про комісарів і їх диктатуру німецький соціяліст.

Г.

„СОВЄТСЬКІ ГОДИНИ".

Які наслідки мають зусилля большевиків націоналізувати приватні підприємства, а притім завертати назад до капіталізму, показує отсей факт, поданий російським кореспондентом американської ґазети „Шікаґо Трибюн".

Будучи в місті Астрахани, кореспондент захотів обголитися. Незнаючи міста, він вступив до першої енерічної голярні. Він був приємно вражений чистотою в голярни, взірцевим порядком, знаменитою обслугою, чемностю і вмінием властителя.

Стрітивши опісля другого Американця, він не забув поручити його сю голярню. Американець пішов за радою нового знакомого і ще того дня він був гостем голяра. Але не довго. За якийсь час він вискочив з голярні лютий як дикий звір. Ледво дав упроситися ґазетареви, щоби розповісти свою пригоду. Голярна була зовсім не то, що він ждав побачити на основі оповідання. Як лише зайшов до голярні. властитель почав на самім вступі переконувати його, що йому не треба ще голитися. Якби мав до діла з Москалем. то певно бувби переконав. Але переконай тут Американця, що йому голитися не треба. Стали його голити! Поводилися супроти нього нечемно, грубо, а як голяр потягнув бритвою по Американця по щоці, Американець почув такий біль, що зірвався з місця і недоголений вибіг на вулицю.

Кореспондент постановив розслідити дивний случай. Не довго шукав за виясненнєм. Показалося, що голярні мають приказ від советського уряду голити і стригти волося від 10 годинн рано до 6. години вечером на користь держави. Весь заробіток в той час мають віддавати советським уоядникам. Поза тими годинами вони працюють для себе і забераюь собі увесь заробок.

Перший Американець прийшов до голярі, голили для советської держави, а другий на нещастє своє попав в советські години коли голярі голять для советів, чи там комісарів...

ЛИСТИ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

(Сей цікавий лист писаний 16. жовтня б. р. Прислав нам його до опублікованя один з читачів „Свободи". В письмі до нашої редакції він між иншим пише отсі слова: „Сими днями я одержав листа зі старого краю. Уважаю, що варта сей лист опублікувати і тим освідомити українську колонію в Америці про теперішне життя нашого люду на „Радянській Україні". Деякі слова, а то і цілі стрічки сього листа, які не торкаються громадського життя, а могли би спричинити неприємність для самого автора і його родини в старім краю, я повичеркував").

Коханий Товаришу!

Дістав я Твого листа з 27-го серпня. На попередніх два (здається), які я одержав богато борше, ще не відповідав, то за браком часу, то що. Тепер відповім разом.

Ти ще питаєш про наше життя й кажеш, що там робітник краще живе, як тут пан-дідич. Я вірю Тобі; а що торкається теперішнього життя панського, то я для прикладу скажу Тобі про нашу паню, котра довгий час була лікаркою в земській губерніяльній лікарні. Тепер вона з того живе, що рубає в Каменці жидам дрова та ходить в Довжецький ліс на роботу.

Селянське життя так виглядає: Хто під час війни був дома й годен був робити, той живе добре. Тоді робітників не було по селах і через те косар або плуґатор діставав у 3-5 раз більше проти попередних часів. Настала революція — почалися грабіжі фільварків і державного майна. Хто мав коні й годен був, той понавожував собі дерева, що й побудувався добре й вистарчить йому для своєї потреби з на 10 літ. Знов таки хто мав робучу худобу, той собі й землі панської займав більший загін. Хто-ж сього всього не мав, то й збідняв у скілька разів і вже не годен розжитися, а через що — побачиш дальше. Коней виорати поле тепер донаймитися не годен з таких причин: люде розбогатіли на землю й кожний має досить своєї роботи. Всі коні, що були в армії, виздихали. З вибухом революції, коли перестали слухатися офіцерів (а то було сила випадків, що офіцерів ставили на водовозів), ті салдати, що мали коні, як кавалерія, артилерія та обози, перестали годувати коней, бо нащо йому кінь, коли він не його? І всі коні ходили пустопаш, аж жаль було дивитися. Хто хотів, той ловив собі коня й деякого вдалося відгодувати, але більше як половина виздихала. Ті коні, що полишалися були ще по скарбах (кращих з початком війни мобілізували для армії), по революції забрали селяне, бо всі фільварки пограбовані до щенту; навіть в богатьох місцях будинки побиті та попалені. Потім були ріжні політичні перевороти: билася одна армія з другою, а в такій війні, як тепер, головну ролю грає кінота. Почала кожна армія реквізувати в селян кращі коні. Ще Українці то хоч платили за реквізовані, а більшовики не платили ніколи ні за що ані ломаного гроша. Годувати-ж коні так як раніш ні одна армія не могла, бо продукція хліборобства підупала й вийшло так, що роботи для худоби є більше як перше, а уход за худобою багато гірший. А від сього робоча худоба почала більше гинути, кинулися ще до того ріжні пошести, а ніяких ліків ніде по аптеках немає, отже зарадити лихові ніхто не годен. А ще як возьмем на увагу, що тепер і транспорт переважно кінський, бо з початку війни не було ремонту, ні вагонів, ні паротягів — то картина буде ще яскравішою. Кінських заводів державних тепер ніде немає. Отже коней більше треба тепер як перед війною, а їх може в четверо, як не більше, зменшилося. Через се коні в нас дуже дорогі й ми, наприклад, і до смерти при більшовиках не годні стягнутися на коня. Корову я купив, але ще при Українцях за жалування (платню), котре дістав на службі.

Тепер справа з полем виглядає так: Щоб наймити виорати, треба платити або збіжжам, або золотом, бо папірових грошей ніхто ніяких не хоче. Про золото, розуміється, й балакати нічого, а збіжжа де дістанеш? В нас, напр., є 12 десятин: 11 орної землі, а десятина лісу. З них першого року по війні було засіяно на спіл 3 шнури й 1 десятина. З десятини вуйко дав зо два мішки кукурузи гнилої, бо тоді кукуруза не дійшла й погнила, а з шнурів ми дістали по одній третині, бо тепер така установа, що той, чия земля, дістає лише третій сніп. Отже не вистарчить навіть собі на харчі, а ще треба на насіння та й на оранку! Виходить, що обсіяти всю землю ми ніколи не будемо мати змоги, а на спіл тепер ніхто не робить, бо більшовики торішнього року позабирали увесь лишний хліб; лишили лише стільки, скільки треба було на прожиття сем'і до нового. Через се на сей рік кожний селянин сіяв лише стільки, щоби вистарчило для себе. А тут як на зло посуха — й новий врожай або малий, або зовсім загинув, а з торішнього всі лишки опинилися в руках „совітів".

Ось тобі й голод вибух, якого ще не було в Росії ніколи. Головною причиною сегорічного голоду є теперішня влада, а не посуха, але більшовикам невигідно признаватися перед людьми й вони на ввесь світ кричать, що винна посуха. Тепер вони замісць реквізиції заводять „продподаток", але се ще гірше від реквізиції, бо тоді брав те, що було, а тепер де хочеш бери, а дай. Не знаю, скільки ми маємо дати податку, але судячи по кількости землі, доведеться дати певне 70 пудів. Вуйко, напр., повинен дати 69 пудів жита, а в нього вродилося всього 5 кіп кошениці, з яких вийде найбільше 20—25 пудів. А деж узяти решту?! Та бо ще треба щось посіяти, щоби було щось і на другий рік, а самому їсти що?! Податок приймають лише житом або пшеницею; иншого зерна не хочуть. Але сей рік ще сяк-так, а що буде на другий?! Таж землі ще більше буде стояти облогом, бо ні орати чим, ні сіяти що!

Збирають податок так: приїхав у наше село позавчера карний відділ з трома кулеметами, розставили кулемети в селі, заарештували більш 20 душ селян, в тому числі діда і дві вдови, як заложників, і почали гонити нести податок. Хто не мав молоченого, до того тягнули молотників (мобілізованих) й молотили самі, а хазяїн сидів в арешті, поки не принесуть свого податок.

Отаке тепер життя під „робоче-крестянским" правительством.

Розуміється, що не скрізь такі спокійні люде, як у нас. По других селах нарід більш задиркуватий і бє „червоних", де попаде. В Чемерівцях тиждень тому вирізав хтось увесь

„особотдѣл", нач. чрезвичайки, нач. міліції то що — всіх 26 чоловік. Більшовики в газетах кричать, що то білогвардійці, контрреволюціонери, бандити; а такі банди складаються виключно з обуреного селянства, якому вже терпець урвався. Через се я і писав перше Тобі, що перше ніж говорити про що, треба добре знати; а Ти, тай усі ті, що не були під час революції в Росії, зовсім нічого не знають про тутешне життя, відносини й погляди народу. А се Тебе впекло й Ти обернув у другий бік, що ніби я назвав тебе дурнем, через те, що ти не освічений. Тут освіта не поможе, а треба самому побувати на місці, побачити все на власні очі й тоді балакати про владу, яка краща для народу.

Мяса в нас, так як в Америці, вживати не будеш, бо взагалі зменшилося худоби; як вигодуєш і заріжеш свиню, то четверту часть повинен віддати більшовикам; хліба білого не побачиш ніде, бо питлювати не вільно. Олію не зібеш ніде, бо всі олійні запечатані. Колиб повернулося те життя, яке було перед війною, то се було-б іще для нас великим щастям. Коли-ж до сього добавити ще те, що не купиш ні сокири, ні ножа, ні різака, ні коси, ні пильника, ні сірника, ні гасу, ні матерії, ні, навіть, цвяха, шкла; дошки — то зрозумієш, яке тепер життя. Те, що совіцькі газети пишуть про закупку за кордоном, то лише для обману закордонних робітників; а нас, котрі тут бачуть, що робиться, сим не обмане.

Тепер троха про політику: Совітська форма правління! Я проти неї з економічного погляду. Навіщо нам там, де можно робити одна людина, класти скілька, колегію, „совѣт"?! Аджеж лекше оплатити одного, ніж трох, чи пятьох?! Тепер в селі „совіт", у волості „совіт", в повіті „совіт", та ще й не один, в губернії „совіт" — ціла армія правителів, котрі нічого не роблять, а жалування їм платити треба, боже не івши він не буде сидіти; таж іще за царя нарікали, що робочому людові треба платити великі податки, аби було з чого жити чиновникам. А тепер власне тих чиновників, урядовців у 10 раз більше, як було за царя. Аджеж на них треба робити.

Ні, голубе! Від того, що совіти будуть правити державою, робочому людові життя не полекшає.

Тепер монополя на торговлю — теж велике питання, чи ліпше тоді буде.

Щож торкається неділимости Росії, то тут не тільки я, але й більшість людей не погодиться з Тобою. Україна й Росія тепер — це Ірляндія й Англія. Тепер Україна переживає другу Хмельниччину, лише Хмельниччину звернену не проти Польщі, а проти Московщини. Не забувай, що Ти покинув Україну довгий час тому, а за той час і погляди і все дуже перемінилось. І коли ще деякі старі люди погоджуються на злуку з Росією, то молоде покоління рішуче проти неї; а життя належить молодим.

Проспівав Олесь в 1907 р., що

Народ наш встане,
Розірве кайдани,
Вкриє світ димами,

А поля тілами — й тепер його слова справджуються. Лекше економічне життя для українського народу буде тоді, коли він сам господарювати-ме на своїй землі й ніхто його не буде визискувати. А російський нарід нехай працює; коли не коло землі, то в Росії є багато копалин, як золото, платина, срібло, мідь, залізо то що, або які ліси! Таж одну тайгу дай Німцям, то вони з неї жили би тисячу років — усі 70 міліонів. Але то біда, що Москаль не хоче працювати, а думає даремно живитися нашим хлібом та цукром. Не родить земля хліба — сади дерево садове, лісове, будуй тартаки; а за дошки, за золото та за инші вироби наміняєш хліба в Українців, що й не зїсиш увесь.

Належав я перше до партії есерів (соціялістів-революціонерів), але тепер, коли ближче приглянувся до людей, то побачив, що добро людей залежить не від ідеї, яку вони ісповідують, а від самих людей, з яких ся партія складається. Християнство теж славна ідея, але подивися, чим вона зробилася в руках духовної касти? Так само соціялізм ідея гарна, але чим вона стала в руках комуністичної касти?! Тепер московсько-жидівські комуністи більше перебили й перемучили людей, аніж середньовічна інквизиція. Три дні тому в Каменці заарештували 400 душ, з яких що найменьше половину розстріляють.

Я тепер переконався, що ідея ідеєю, а життя життям і люде людьми. Ніколи в сім світі ніяка ідея не буде цілком перетворена в життя. Життя поступає наперед, людскість розвивається, на зміну одним ідеям приходять нові, кращі, й так буде до тої пори, поки будуть на землі люде. Але боротьба між людьми не втихне. Світ, як ростинний так і звіринний, до якого належать і люде, так уже збудований, що щастя одного будується на нещастю другого, або сказавши иншими словами: один їсть другого. Нехай ти як будеш переконаний у клясовій спільности інтересів, але коли ти, робітник, будеш умирати з голоду, а поруч тебе буде теж робітник ситий і ще мати-ме запас, то ти його збеш, або вкрадеш від нього той запас, аби лише задовольнити себе. Народня мудрість каже, що риба шукає, де глибше, а чоловік — де ліпше, і через се всякий соціялістичний провідник робочого люду обіцює людям рай, щоби лише його вибрали на начальника; тоді для нього дійсно настає рай, а робітник жиє як і перше, коли не гірше.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА

—o—

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 241, повідомляє, що звичайний мітінґ відбудеться о 2-гій годині пополудни в неділю, 20. падолиста, в гали під ч. 152 Вілард Аве. На порядку нарад є богато справ до полагодження, тож проситься всіх членів явитися на сім мітінґу на означений час. — М. Свідер, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Тов. ім. Івана Франка, від. 83, повідомляє, що надзвичайний мітінґ відбудеться о 1-шій годині пополудни в неділю, 20. листопада, в гали Укр. А. Горожан під ч. 822 Френклін стр. Проситься членів, аби кождий явився і вирівнав свої вкладки. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — С. Бабяк, предс.; С. Чорномаз, секр.

АЛЕНТАВН, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 147, повідомляє всіх своїх членів, що річний мітінґ відбудеться в неділю, 20. листопада, о годині 1.30 пополудни. Проситься всіх членів, аби кождий на той мітінґ явився, бо старий уряд буде здавати звіт з цілого року. Рівнож буде вибір нового уряду. Проситься тих членів, котрі довгують, аби свої належитости заплатили, бо котрий член не заплатить, буде суспендований. — Д. Рудакевич, предс.; І. Заяць, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Йосафата, від. 217, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться дня 20. падолиста, о годині 2-гій пополудни, в гали церковній при ул. Гудсон. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Пригадується всім членам, як старим так і в молодечім відділі, щоби вирівнали залягаючі вкладки. Ті члени, котрих жінки стоять в инших відділах, мають зголоситися до місцевого уряду, бо сего жадає Головний Уряд У. Н. Союза. Неявившийся на той мітінґ член підпадає під кару братського статута. — Н. Паснак, пр.; К. Шевчук, секр.

ГАМТРАМК, МІШ. Тов. „Згода", від. 20, подає до відома всім своїм членам, що місячний і надзвичайний мітінґ відбудеться о 1-шій годині пополудни в неділю, 20. падолиста, в гали Української Хати. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — Г. Герман, предс.; Н. Крук, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Тов. „Любов", від. 45, повідомляє, що надзвичайний мітінґ відбудеться о годині 7.30 вечером в суботу, 19. падолиста, в гали Укр. Амер. Горожан під ч. 822 Франклін стр. На порядку нарад є дуже важні справи. Присутність кождого члена конечна. — І. Юзвяк, предс.; М. Рибак, секр.

ВІДЧИТИ ПРО ОХОРОНУ ЗДОРОВЛЯ.

(Допись).

Заходом Комітету Злучених Товариств в Ню Йорку відбуваються в галі Народного Дому кождої пятниці вечером відчити доктора медицини Мусія Кадеця про охорону здоровля.

Перші два відчити відбулися попередних пятниць. Прелеґент говорив про пошести та про сухоти. По відчитах Др. Кадець давав відповіди на всі запити слухачів і розяснював всі питання, котрі їх цікавили. Український загал в Ню Йорку й околиці має добру нагоду скористуватись досвідом лікаря та його порадою по питанням здоровля. Вступ на сі цінні відчити вільний для усіх.

Слідуючий відчит відбудеся сеї пятниці, т. є. 18. падолиста. Др. Кадець буде говорити на тему „Сифиліс яко недуга неверічна". То буде оден з найцікавіших відчитів не лише для хорих сею недугою, але ще більш для здорових, котрі довідаються як ся „червона холера" все більш захоплює цілком невинних людий та нищить їх. Довідаються рівночасно як можна охоронитись від сеї недуги, та що робити тим, що нею заразились. Особливе цікаве се буде для молодих людий, так мущин як женщин, та не менше цікаве для батьків та материй, котрі можуть богато зробити, щоби своїх дітий охоронити від сього нещастя. Така сила недуг являється наслідком сифилісу, що кождому необхідно щось за се знати. По відчити, Др. Кадець, як звичайно, буде давати відповіди на устні та письменні запити.

І. К.

ДОПИСІ

БОСТОН, МАСС.

Жертви для бережанських сиріт.

На Сиротинський Захист в Бережанах зложили свої жертви отсі добродії: Агафія Бундзяк з Ню Гейвен, Конн., зібрала коло церкви $7.50 (жертвували: П. Васильків $1.00, К. Гуменюк і Ю. Підручний по 50 цнт., а решта дрібними датками), а сама додала до того $2.50, отже разом $10.00. — Григорій Ватраль з Меджестік, Ки., жертвував $2.00. — На засіданню Товариства Бостоньских Українців дня 6. падолиста б. р. члени сього товариства зложили: К. Вишньовський, Н. Кокуруза, М. Каправий, М. Ничай, Г. Мартюк, В. Мельничук, Т. Бачинський, П. Погорецька, І. Рибакова і Ф. Янкович по $1.00; дрібними датками $4.40 — разом $14.40.

Всі ті гроші зложено на руки Е. Косія і їх зараз вислано до бережанського Захисту.

Всім жертводавцям щира подяка в імени сиріт Сирітського Захисту в Бережанах.

Е. Косій.

Хто з українських громадян жертвує яку суму на сироти в Бережанах, то прошу слати впрост до старого краю на адресу: **Сирітський Захист С. С. Служебниць Пресв. Діви Марії в Бережанах.**

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ.

Закупно українських бондів.

Тутешне тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64 У. Н. Союза, ухвалило на своїм місячнім мітінгу виасиґнувати зі своєї каси 25 долярів на бонд Західно-Української Республики.

З поодиноких членів згаданого товариства закупили українські бонди слідуючі особи: Пилип Телевяк за $25; Гнат Ничка за $20; І. Ількович, П. Похмурський, С. Атаманець і П. Криловський по $10; Ф. Плішка, К. Гаврилюк, С. Сасовський, В. Савчук, І. Ґима, В. Маслянка, П. Федонкевич, Н. Шикітка, І. Щомак, Т. Ґайда, Г. Кідол, В. Григорчук, М. Сас, В. Атаманець, М. Яблонський, С. Махомета і Ф. Пашковський по $5. — Разом $170, а з товариськими $195.

Вичислені Українці хоч як малі бонди покупили, то всеж таки вони мають почутте до свого народу і видно, що хочуть скинути ненависне польське ярмо зі своєї старої вітчини. Честь і слава щирим синам Неньки України! Дай Боже, щоби наш рідний край вирвався як найскорше з ляцької неволі та відвдячився своїм вірним дітям!

Михайло Сас.

ВУНСОКЕТ, Р. АЙ.

Кацапська пімста.

Горстка тутешних кацапів мало не показиться з надмірної люти, що український нарід в нашій громаді купує українські бонди на визволенне Галичини з ляцької неволі. Кацапи хотіли би конечно прилучити наш рідний край до „матушки" Росії, а тут на перекір всім обрусителям галицький нарід ані руш не одушевляється кацапськими ідеями. Ну, чиж не клопіт з тими „мазепинцями"?...

Аби хоч як-так пімститися на тутешних свідомих Українцях за те, що вони не впустили їх на своє народне віче, на якім головним промовцем був др. Л. Мишуга, один з тутешних кацапів „сочинил" собі допись і помістив її в 78-мім числі кацапської так званої „Правди". Злаяв він у тій дописи всіх українських патріотів, а найбільше „попика" Залітача і „голибороду", бо вони оба є найбільшими нищителями „ідейного" кацапського руху.

Відповідати щонебудь кацапови з табору олифантської грішниці, яка називає себе незаслуженим іменем „Правда", я не вважаю за відповідне, бо „старорусска" партія виходить тепер з моди (її місце заняла „новорусска" партія Лейби Троцького). Скажу лише тому старому кацапови, що він зовсім даремно псує кров собі і читачам москвофільського органу. Українська ідея так уже тепер по цілим світі поширена, що її не можуть пошкодити ані старомодні ані новомодні кацапи. Український нарід так уже перенявся ідеєю своєї власної державности, що не потребує навіть звертати уваги на те все, що пишеться по ріжних кацапських шматах.

Отже пишіть собі, господа, про Українців, що вам лише подобається. Нехай вам се вийде на здоровлячко, бо і так незабаром повандруєте на Камчатку, то без здоровля як же вн там, так далеко зайдете?...

Голиборода.

УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ВІЛЬНО-КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

(З віденського тижневика „Соборна Україна").

Перші зародки Вільного Козацтва на Україні появилися на Київщині в Звенигородському повіті, коли представник його, селянин Гризло, виступив на 2-ому Всеукраїнському Військовому зїзді в червні 1917 р. в Київі.

З того часу развиток Вільного Козацтва перейшов ріжні стадії.

Після спроб гетьмана Скоропадського поставити орґанізацію Вільного Козацтва на міцний ґрунт в осени 1918 р., справа ця за часів Директорії фактично на Україні припинилась. Але особи що стояли за часів Центральної аРди й Гетьманату на чолі Вільного Козацтва, не покинули справи і минулого року в Берліні утворили ініціятиву групу по відновленню Вільного Козацтва. Нині ця праця перенесена до Відня, де й закладено „Укрїанське Національне Вільно-Козацьке Товариство".

Це товариство в основу своєї діяльности поклало постанови всеукраїнського козачого зїзду в жовтні 1917 р. в Чигирині, які й наводимо без жадних змін.

Волею всеукраїнського козацького зїзду від 3-го жовтня 1917 року в м. Чигирині на Київщині в числі до тисячі козацьких послів від сорока тисяч українського козацтва була утворена Українська Козацька Рада, як головний Військово-орґанізаційно - адміністративний орґан Українського Козацтва.

Визнаючи сее орґанізацією аполітичною й не маючи ніяких орієнтацій, крім власної української, та вважаючи себе по приміру своїх великих прадідів аванґардом в боротьбі за волю України, українське козацтво через своїх послів, постановило ухвалити слідуючі пакти, на ґрунті яких бажає вести дальшу працю орґанізації.

1. Самостійна й незалежна Україна.

2. Змагання до сполучення усіх українських земель в одній незалежній Українській Державі, з наданням місцевої автономії тим, на яких по місцевим умовинам та традеціям не зможуть росповсюдитись загально-державні закони.

3. Звільнення України від окупуючого її московського війська та урядових інституцій.

4. Перехід всієї влади на Вкраїні до Українського Уряду, який складавсяби тільки з вірних синів України, що працею своєю показали вірність українській національно-державній ідеї та своє розуміння потреб селянства та робітництва.

5. Створення на Вкраїні державного ладу, форму якого повинен вирішити сам нарід через обібрану їм Державну Раду (Сойм) і щоб виборчий закон не позбавив прав виборчих широких верств селянства, козацтва, робітників та взагалі українського громадянства.

6. Такому Урядові козацтво негайно стане до допомоги забезпеченню внутрішнього твердого ладу та спокою, покладаючи в ґрунт своєї праці справедливе й рішуче, але людське відношення до всіх громадян України, визнаючи одночасно за неукраїнськими меньшостями належні їм національні права.

Козацтво також буде боротись проти диктатури якої-небудь партії.

7. Не порушуючи суспільної рівно-правности усіх станів і клясів на Україні, козацтво має на меті опертись на найбільш численні соціяльні елементи українського населення-селянства та козацтва — і тому обстоює здійснення широкої земельної реформи в розумінню передання до власного володіння великих маєтків малоземельному та безземельному селянству та козацтву.

8. В робітничому питанню козацтво жадає забезпечення робітничому клясові 8-годинного робітничого дня, соціяльну самодіяльність та охорону праці перед визиском.

9. Від сучасного Уряду Центральної Ради, козацтво жадає негайного проголошення самостійности України та збудовання Українського Козацького Війська на ґрунті його історичних традицій для боротьби за волю України й національно-економічно-соціяльні права Украського Народу. Військо повинно уявляти з себе одноцільбойову формацію під умілим та відповідальним проводом Військового Отамана та обеднане однодушним стягом „За волю України й Народу", залишаючи ведення політики в руках покликаного Уряду та народнього представництва.

10. Розважаючи сучасне міжнародне становище, в якому знаходиться Україна, козацтво вважає необхідним сполучити усі свої сили та одностайно стати до оборони України перед всяким посяганням наших ворогів. Але відкидаючи втручання в військові справи політичних партій.

11. З щирим козацьким серцем та братнім привітом звертається українське козацтво до братів-козаків Кубані, Тереку та Дону, які надіслали своїх делеґатів на зїзд українського козацтва й бажає, аби згода та міцний союз ліг на вічні часи між усіма козаками.

12. Українське козацтво, обираючи Козачу Раду, надає їй право кооптації необхідних членів та зміни свого внутрішнього урядування по тим або иншим вимогам; видавати накази та розпорядження по козацькому Війську, входити в договори та порозуміння з ріжними орґанізаціями, які не противні українській ідеї і в межах, котрі не противні метам, зазначеним козацтвом, а також загальному власному українському ділові, народові та Україні.

ДО ВІДОМОСТИ УКРАЇНСЬКОМУ ЗАГАЛОВИ В ОБУРН, Н. И. І ОКОЛИЦІ!

Перший Український Базар устроєний парохією св. Ап. Петра і Павла в Auburn, N. Y. можна відвідувати кождого вечера і неділю від дня 20. падолиста до 26. падолиста 1921 в галі Кащака, cor. Perrine i Washington Street. Початок кождого вечера від години 7-ої до 12-ої в ночи. На базари будуть ріжнородні вигравки, повно кіосків з ріжними крамами, ручні роботи і всілякого рода предмети. Буфет з напитками і перекусками, товариські гри і забави і богато несподіванок, як також почта любови. Кождого вечера будуть танці при знаменитій Нодзьо орхестрі. Вступ від особи на цілий тиждень 25 центів і одного цента военного податку. 65-73

Запрошуєсь отсею дорогою весь український загал, так місцевих як і позамісцевих, всі братства, товариства, сестрицтва. Проситься сусідів і чужинців, щоби взяли як найчисленну участь. До побачення на Базарі.

КОМІТЕТ.

БІЛОРУСЬКЕ ПРЕСОВЕ БЮРО В РЕВАЛЬ, ЕСТОНІЯ, В ЕВРОПІ

подає отсим до відома, що при цім бюрі є відділ для відшукування родин і знакомих в Европі, як також уділяється всякі інформації і познакомлюється з білоруською пресою і літературою. Адреса:

Europa, Estonija, Reval,
Post kast 153,
BELORUSSKOJE PRESSBURO.

Хто з Українців тут в Америці пошукувавби кого в Білорусії, Естонії і Латвії і в других краях Східної Европи, нехай звернеся до сего бюра. 66,8,0,2

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

PITTSBURGH, PA.

Український Хор в Пітсбург, Па. уладжує **ВЕЛИКИЙ МАСКОВИЙ БАЛЬ в суботу, дня 19. падолиста 1921 р.** в церковній гали, Сема ул., Савт Сайд Пітсбург, Па. На сей Масковий Баль запрошується всіх Українців і Українок як з Пітсбурга так і околиці. Початок о годині 7-мій вечер.

65,68 КОМІТЕТ.

NEW YORK, N. Y.

Заходом **Братства св. Володимира,** відділ 130 У. Н. Союза в Ню Йорку, **Т-во Русько-Український Народний Театр** відограє представлення **СТАРЕ ГНІЗДО И МОЛОДІ ПТАХИ,** комедія в чотири дії в суботу, 19. падолиста 1921 р. в Українськім Народнім Домі, 217 East 6th St., New York. Режісер В. Карпович. Вступ 65 цнт. Початок о годині 7.30 вечер. По представленню баль. До численної участи всіх Родимців просить — КОМІТЕТ. 68-70

MANVILLE, R. I.

Позір Українці з Менвіль і околиці!

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ устроює бр. св. Стефана в Народнім Домі, Мевіль, Р. Ай. в суботу, дня 19. падолиста 1921. Родимці! Се перший величавий баль, тож прибудьте численно; буде приграваті Українська орхестра; буде сода, свіжа закуска і чесна обслуга. Прийдіть битком а вдоволитесь довольі. Початок о годині 4-ій пополудни. Тикет лише 40 цнт. Дохід призначений на дім. За що ручить

268 КОМІТЕТ.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

З причини важної родинної справи пошукую сестри **КАТЕРИНИ (з Тодор) ГОЛУБЕЦЬ.** Має перебувати в Pittsburgh, Pa. — Брат Андрій. Моя адреса: Andrew Todor, 730 No. 19th St., Philadelphia, Pa. 67-8

ОЛЕКСА КОРОВИЧЕНКО, перебуваючий тепер в Сербії, пошукує своїх знакомих, перебуваючих в Філядельфії, д-ес. Йосифа і Самуїла Луц (Lutzky). Хтоби про них знав або вони самі, нехай зголосяться до: Wasyl Lyshak, 4789 Brandon, Detroit, Mich.

ІСПИТОВАНИЙ краєвий учитель пошукує посади учительської межи добрими і спокійними Українцями; школу провадить взірцево, систематично і як найточнійше. Дітвора за час одного року може укінчити II-ий відділ. Прошу ласкаво голоситись до „Свобода". 68-69

ДЯКОУЧИТЕЛЬ надто відповідний всім вимогам парохіяльним глядає посади при українській гр.-кат. церкві. Зголошення слати: „Uczytel" c|o Swoboda, 83 Grand St., Jersey City, N. J. 65-70